

De samenhang tussen ouderlijke warmte, inhibitie van het kind en pro sociaal gedrag bij Turks-Nederlandse kinderen

Universiteit Leiden

Nathalie van Kester (0945366)

April 2012

Onder embargo

Universiteit Leiden

Masterthesis gezinspedagogiek onderzoek 'De Volgende Stap'

Onder begeleiding van Drs. R. A. G. Emmen en prof. dr. J. Mesman

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Introductie	6
<i>Ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag</i>	6
<i>Inhibitie en pro sociaal gedrag</i>	7
<i>Inhibitie als moderator tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag</i>	8
<i>Culturele invloeden</i>	8
<i>Onderzoeksvragen en hypothesen</i>	9
Methode	10
<i>Steekproef</i>	
10	
<i>Procedure</i>	10
<i>Meetinstrumenten</i>	10
<i>Data-analyse</i>	11
Resultaten	12
<i>Data-inspectie</i>	12
<i>Statistische analyse</i>	13
Discussie	14
<i>Ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag</i>	15
<i>Inhibitie en pro sociaal gedrag</i>	15
<i>Inhibitie als moderator tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag</i>	16
<i>Onderzoeksbependingen en aanbevelingen</i>	16
Literatuurlijst	18

Voorwoord

Deze masterthesis is het resultaat van het onderzoek dat ik heb gedaan als afsluiting van de masteropleiding ‘Algemene en gezinspedagogiek’ aan de Universiteit van Leiden. Dit onderzoek heb ik verricht bij het onderzoek ‘Social integration of migrant children: Uncovering family and school factors promoting resilience’ dat binnen de Universiteit Leiden wordt uitgevoerd.

Binnen dit onderzoek zijn veel gegevens verzameld, waardoor ik veel vrijheid had in het kiezen van een onderwerp. Het doen van onderzoek was voor mij een leerzame ervaring en de huisbezoeken waren ook erg leuk om te doen. Het schrijven van mijn thesis vond ik echter best lastig. Rosanneke Emmen heeft mij hierin heel goed geholpen. Zij had altijd tijd om mijn vragen te beantwoorden en gaf mij goede feedback om weer verder te kunnen. Ik wil haar dan ook bedanken voor al haar tips, positieve kritiek en leermomenten.

Ook vrienden en familie wil ik bedanken voor hun opbeurende woorden en ondersteuning die zij mij hebben geboden tijdens dit hele project: Tim van Vliet, mijn ouders en mijn vriendinnen.

Nathalie van Kester

Samenvatting

Kinderen die meer pro sociaal gedrag vertonen laten minder vaak agressief en antisociaal gedrag zien, hebben meer succes op school, ervaren vaker acceptatie van leeftijdsgenoten en zijn meer sociaal competent. In dit onderzoek wordt onderzocht of emotionele warmte van de ouders samenhangt met pro sociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen en of deze samenhang sterker wordt naarmate kinderen meer inhibitie vertonen. Moeders ($N = 75$) en vaders ($N = 55$) van Turks-Nederlandse gezinnen hebben de Egena Minnen Beträffande Uppfostran (EMBU) ingevuld voor het meten van ouderlijke warmte. Moeders hebben de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) en de Child Behavior Questionnaire (CBQ) ingevuld voor het meten van respectievelijk pro sociaal gedrag en inhibitie van het kind. Door middel van een hiërarchische regressieanalyse is onderzocht of ouderlijke warmte en inhibitie van het kind samenhangen met pro sociaal gedrag en of inhibitie een modererende rol speelt in de samenhang tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag. Ouderlijke warmte en inhibitie van het kind hingen niet samen met pro sociaal gedrag. Inhibitie speelde tevens geen modererende rol in de relatie tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag. Mogelijke verklaringen hiervoor kunnen liggen de leeftijd van de kinderen, de methodologie die voor dit onderzoek gebruikt is en de verschillen tussen de Nederlandse en Turkse cultuur.

Introductie

Prosociaal gedrag wordt beschouwd als een belangrijke factor in het ontwikkelen en handhaven van positieve verbondenheid met andere leden binnen een sociale groep. Het wordt omschreven als het type gedrag waarbij iemand de intentie heeft om te helpen zodat een ander daar voordeel van heeft. Onderzoek laat zien dat kinderen die meer sociaal gedrag vertonen minder vaak agressief en antisociaal gedrag laten zien, meer succes op school hebben, vaker acceptatie van leeftijdsgenoten ervaren en meer sociaal competent zijn (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura, & Zimbardo, 2000; Crick, 1996; Denham & Holt, 1993; Wentzel & Erdley, 1993). Het is daarom belangrijk om de factoren die bijdragen aan individuele verschillen in sociaal gedrag te onderzoeken. Dit kan helpen bij de ontwikkeling van methodes die zorgen voor meer sociaal gedrag van kinderen. Een belangrijke factor die meespeelt bij de ontwikkeling van sociaal gedrag is de ouder-kindrelatie (Attili, Vermigli, & Roazzi, 2010). Ouderlijke warmte is hierin van groot belang (Janssens & Dekovic, 1997; Eisenberg, 1983; Zhou et al., 2002). Niet alleen verschillen in opvoeding kunnen bijdragen aan een verschil in de ontwikkeling van sociaal gedrag, ook eigenschappen van het kind kunnen een belangrijke rol spelen. Uit eerder onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat geremde kinderen vaker alleen spelen en minder vaak sociaal contact opzoeken dan minder geremde kinderen (Asendorpf, 1991; Kerr, Lambert, Stattin, & Klackenberg-Larsson, 1994). Dit onderzoek zal gericht zijn op de relatie tussen ouderlijke warmte en sociaal gedrag en tussen inhibitie en sociaal gedrag bij Turks-Nederlandse kinderen met een gemiddelde leeftijd van 6 jaar. Daarnaast wordt de modererende rol van inhibitie onderzocht in de relatie tussen ouderlijke warmte en sociaal gedrag.

Ouderlijke warmte en sociaal gedrag

Ouderlijke warmte is een belangrijke factor in de ontwikkeling van sociaal gedrag (Janssens & Dekovic, 1997; Eisenberg, 1983; Zhou et al., 2002). Ouderlijke warmte weerspiegelt de pogingen om steunend, affectief en sensitief te zijn naar de behoeften van het kind. Dit wordt uitgedrukt in positieve emoties en gedragingen naar het kind toe (Zhou et al., 2002). Een autoritaire opvoeding hangt juist samen met minder sociaal gedrag bij kinderen (Eisenberg et al., 1996; Janssens & Dekovic, 1997; Krevans & Gibbs, 1996). Autoritaire ouders zijn minder warm of responsief, geven minder verklaringen voor regels en handhaven een strikte controle over hun kinderen door straffende en ongepaste controlerende technieken (Baumrind, 1991).

Bij kinderen in de leeftijd van 4 tot en met 12 jaar is aangetoond dat er een positieve relatie bestaat tussen ouderlijke warmte en sociaal functioneren. Warmte van ouders geeft kinderen gevoelens van veiligheid, controle en vertrouwen in de omgeving. Dit zorgt ervoor dat zij zich minder zorgen maken en meer ruimte hebben om te reageren op en goed om te gaan met gevoelens van anderen (Janssens & Dekovic, 1997; Eisenberg, 1983; Zhou et al., 2002). Daarnaast kunnen ouders die warmte geven aan hun kind als rolmodel dienen. Kinderen zien het gedrag en nemen dit over (Staub, 1979). Tevens is er een relatie gevonden tussen een warme opvoedstijl en samenwerkend en empathisch gedrag en sociale competentie van kinderen (Booth, Rose-Krasnor, McKinnon, & Rubin, 1994; Hart, DeWolf, Wozniak, & Burts, 1992).

Het is belangrijk om vaders te betrekken bij onderzoeken die gericht zijn op sociaal gedrag (Dekovic & Janssens, 1992). Vaders blijken een belangrijke rol te spelen bij de sociale competentie van kinderen in de leeftijd van 2 tot 11 jaar. De relatie tussen het gedrag van de vader en de sociale competentie van het kind waren even sterk als de relatie tussen het gedrag van de moeder en de sociale competentie van het kind (Attili et al., 2010; Bhavnagri & Parke, 1991; Roopnarine, 1987). In tegenstelling tot deze resultaten zijn er ook onderzoeken gepubliceerd die vonden dat de relatie tussen opvoeding door de vader en prosociaal gedrag minder tot niet aanwezig was (Hart et al., 1992; Hastings, Rubin, & DeRose, 2005). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de moeder vaak de primaire verzorger is van een kind. De huidige onderzoeksresultaten met betrekking tot de relatie tussen ouderlijke warmte van vader en prosociaal gedrag zijn niet eenduidig. In dit onderzoek wordt zowel de rol van ouderlijke warmte van moeder als van vader in de ontwikkeling van prosociaal gedrag onderzocht.

Inhibitie en prosociaal gedrag

Ouderlijke warmte is één van de externe factoren die samenhangt met prosociaal gedrag, maar ook interne factoren kunnen een rol spelen. Dit kan bijvoorbeeld het temperament van het kind zijn. Temperament wordt omschreven als redelijk stabiele biologische individuele verschillen in reactiviteit en zelfregulatie (Goldsmith et al., 1987). Het is relatief onafhankelijk van socialisatie, hoewel het in de loop der tijd enigszins kan veranderen door ervaringen en andere omgevingsinvloeden. Verschillen in temperament van kinderen dragen bij aan het gedrag en de affectie van kinderen in diverse situaties (Kochanska, 1993). Zo zou inhibitie een rol kunnen spelen in de ontwikkeling van prosociaal gedrag. Inhibitie verwijst naar angst, stress en behoedzaamheid naar onbekende personen, objecten en situaties (Kagan & Snidman, 1991).

Geremde kinderen zijn namelijk minder goed in het reguleren van hun hartslag dan minder gerede kinderen (Rubin, Hastings, Stewart, Henderson & Chen 1997). Zij kunnen zichzelf minder goed kalmeren, waardoor zij niet in staat zijn om goed om te gaan met hun eigen gemoedstoestand. Hierdoor zullen zij geen of minder aandacht geven aan anderen (Hastings et al., 2005). Daarnaast zijn gerede kinderen significant langzamer in het zoeken van toenadering tot personen in nieuwe situaties (Aksan & Kochanska, 2004). Jonge gerede kinderen zoeken minder toenadering, zijn en blijven waakzaam bij blootstelling aan een nieuw object en zoeken vaak de nabijheid van hun verzorger op (Garcia-Coll, Kagan, & Reznick, 1984; Kagan & Snidman, 1991). Wanneer gerede kinderen ouder worden, zullen zij nog steeds vaker alleen spelen en passief blijven in het zoeken van sociaal contact (Asendorpf, 1991; Kerr et al., 1994). Dit kwam ook naar voren in een situatie waarbij kinderen van 5 jaar samen met een onbekend leeftijdsgenootje in een ruimte met speelgoed geplaatst werden (Kochanska, 1992). Uit de resultaten bleek dat kinderen met meer inhibitie een significant sterker patroon van verlegen en teruggetrokken gedrag lieten zien dan kinderen met minder inhibitie. Ook zochten zij vaker de nabijheid op van de moeder.

Geremde kinderen laten tevens minder empathie zien voor de problemen van vreemden. Bij kinderen van 22 maanden blijkt inhibitie samen te hangen met empathie naar vreemde mensen (Van der Mark, Van IJzendoorn en Bakermans-Kranenburg (2002). Kinderen die meer empathie tonen, laten meer helpend en ander prosociaal gedrag zien (Mehrabian, Young, & Sato, 1988). Kinderen die door hun moeder als ‘verlegen’ worden beschreven, zijn tevens significant minder hulpvol dan ‘extraverte’ kinderen (Kienbaum,

Volland, & Ullich, 2001; Stanhope, Bell, & Parker-Cohen, 1987). Geremde en teruggetrokken kinderen lijken dus minder prosociaal te zijn naar anderen toe.

Inhibitie als moderator tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag

Opvoeding kan een verschillend effect hebben op de ontwikkeling voor kinderen wanneer zij verschillende karaktereigenschappen hebben. Een opvoedstrategie die effectief blijkt voor een positieve algemene ontwikkeling van het ene kind, hoeft dat niet te zijn voor het andere kind. Dit wordt ook wel ‘differentiële gevoeligheid’ genoemd (Belsky, Bakermans-Kranenburg, & Van IJzendoorn, 2007). Kinderen die negatieve karaktereigenschappen hebben, bijvoorbeeld meer inhibitie, blijken gevoeliger te zijn voor variatie in opvoeding dan kinderen met een minder negatief temperament (Gallagher, 2002). Er is onderzocht of inhibitie een modererende rol speelt in de relatie tussen de wijze van disciplineren en gewetensontwikkeling (Kochanska, 1997). Met gewetensontwikkeling werd het sociale gedrag naar ouders toe bedoeld. Uit de resultaten bleek dat een vriendelijke, warme en geïnteresseerde manier van disciplineren zonder veel druk uit te oefenen op het kind effectiever was voor de gewetensontwikkeling van angstvolle kinderen dan voor angstloze kinderen op vierjarige leeftijd. Deze samenhang werd niet gevonden voor de kinderen op twee- en vijfjarige leeftijd.

In een ander onderzoek van Kochanska (2007) werd gevonden dat meer gerede kinderen meer positieve relaties hadden met hun ouders dan minder gerede kinderen wanneer de ouders meer gebruik maakten van een vriendelijke en warme opvoedwijze. Het ging hier om kinderen met een leeftijd van 4 jaar. Positieve relaties zijn een belangrijke voorwaarde voor succesvolle socialisatieprocessen, zoals de ontwikkeling van prosociaal gedrag (Deater-Deckard & O’Connor, 2000; Harrist & Waugh, 2002). Inhibitie lijkt dus een modererende rol te spelen in de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag van het kind. In dit onderzoek zullen we deze moderatie bij kinderen van ongeveer 6 jaar onderzoeken. Tot nu toe is deze moderatie alleen onderzocht bij kinderen van ongeveer 1 tot en met 5 jaar.

Culturele invloeden

Specifieke kenmerken en effecten van opvoeding kunnen variëren in verschillende culturen (Bornstein, 1994). Zo wordt er in collectivistische culturen, zoals de Turkse cultuur, vaker gebruik gemaakt van een autoritaire opvoedstijl (Ispa et al., 2004) en in individualistische culturen, zoals de Nederlandse cultuur, meer van een autoritatieve opvoedstijl (Tamis-LeMonda et al., 2007). In collectivistische culturen zijn de kenmerken van een autoritaire opvoedstijl, zoals gehoorzaamheid en strikte controle, normaler. Op basis hiervan zou verwacht kunnen worden dat ouders van Turks-Nederlandse kinderen weinig of geen warmte geven aan hun kind. Toch hoeft het niet zo te zijn dat ouderlijke warmte in dit type cultuur minder of niet voorkomt (Güngör & Bornstein, 200; Rudy & Grosec, 2001).

Dit wil echter nog niet zeggen dat in deze culturen ouderlijke warmte ook samenhangt met prosociaal gedrag. De meeste onderzoeken naar de relatie tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag zijn uitgevoerd onder autochtone bevolkingsgroepen in Westerse landen (Booth et al., 1994; Eisenberg, 1983; Hart et al., 1992; Janssens & Dekovic, 1997; Zhou et al., 2002). In Australië is onderzocht of er een relatie bestaat tussen opvoeding en prosociaal gedrag bij zowel Australische als Turks-Australische kinderen. In de Australische groep werd gevonden dat moederlijke warmte de meeste samenhang vertoonde met prosociaal

gedrag. Voor de Turks-Australische groep was dat het eisen van gehoorzaamheid. In verschillende culturen is dan ook een positieve samenhang gevonden tussen warmte van de ouders en prosociaal gedrag (Chen, Dong, & Zhou, 1997; Nelson, Nelson, Hart, Yang, & Jin, 2006). Op basis hiervan verwachten we dat in dit onderzoek ouderlijke warmte samen zal hangen met prosociaal gedrag van het kind.

Onderzoeksvragen en hypothesen

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: ‘Hangt emotionele warmte van de ouders samen met prosociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen? En wordt deze samenhang sterker naarmate kinderen meer inhibitie vertonen?’ Om deze vraag te onderzoeken, zijn vijf onderzoeksvragen opgesteld:

- Is er een samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag van het kind?
- Is de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag van kinderen verschillend voor vaders en moeders?
- Is er een samenhang tussen inhibitie van het kind en prosociaal gedrag van kinderen?
- Is de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag sterker naarmate kinderen meer inhibitie vertonen?
- Is de modererende rol van inhibitie in de relatie tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag verschillend voor vaders en moeders?

We verwachten op basis van eerder onderzoek (Janssens & Dekovic, 1997; Eisenberg, 1983; Zhou et al., 2002) dat ouderlijke warmte positief zal samenhangen met prosociaal gedrag van kinderen. Hoewel we onderscheid maken tussen ouderlijke warmte van moeder en ouderlijke warmte van vader verwachten wij hierin geen verschil (Attili et al., 2010; Bhavnagri & Parke, 1991; Dekovic & Janssen, 1992; Roopnarine, 1987). Vervolgens onderzoeken we of er een samenhang is tussen inhibitie van het kind en prosociaal gedrag. We verwachten dat inhibitie negatief samenhangt met prosociaal gedrag (Asendorpf, 1991; Kerr et al., 1994). Dat betekent dat kinderen met minder inhibitie meer prosociaal gedrag vertonen. Ten slotte verwachten we op basis van eerder onderzoek dat inhibitie een modererende rol zal spelen in de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag (Kochanska, 1997; Kochanska, 2007). De samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag is sterker voor kinderen met meer inhibitie. Ook hierbij wordt geen verschil verwacht tussen ouderlijke warmte van moeders en ouderlijke warmte van vaders.

Methode

Steekproef

Aan dit onderzoek hebben 75 Turks-Nederlandse gezinnen meegewerkt. Alle moeders ($N = 75$) hebben de vragenlijsten ingevuld. De moeders van deze gezinnen waren uitsluitend eerste generatie moeders of tweede generatie moeders. De eerste generatie moeders zijn geboren in Turkije en verhuisd naar Nederland voordat zij 11 jaar waren ($n = 23$). De tweede generatie moeders zijn geboren in Nederland en hebben in ieder geval één ouder die geboren is in Turkije ($n = 52$). Helaas hebben twintig vaders geen vragenlijst ingevuld, daarom is het aantal vaders dat heeft meegewerkt lager ($N = 55$). Hiervoor kunnen verschillende oorzaken zijn. Het zou kunnen zijn dat de ouders van het gezin gescheiden zijn en dat daarom de vader niet mee wilde werken aan het onderzoek. Een andere reden kan zijn dat vaders vaker werken dan moeders en daarom minder tijd hadden om de vragenlijst in te vullen. Ook alle vaders waren van Turkse afkomst. Er waren meer vaders die in Turkije geboren waren ($n = 44$) dan vaders die in Nederland geboren waren ($n = 8$). Van twee vaders ontbrak dit gegeven.

De kinderen die hebben meegewerkt zaten allemaal in groep twee van het reguliere basisonderwijs en hadden een gemiddelde leeftijd van 6 jaar (range 5-6 jaar). Een voorwaarde was dat de kinderen geen gezondheidsproblemen of andere beperkingen hadden die het dagelijkse leven beïnvloedden. De verdeling van jongens ($n = 36$) en meisjes ($n = 39$) was ongeveer gelijk.

Procedure

Dit onderzoek is een kleiner deel van een groter internationaal onderzoek 'Social integration of migrant children: Uncovering family and school factors promoting resilience'. Via diverse gemeentes in de Randstad werden adresgegevens opgevraagd van gezinnen die aan de selectiecriteria voldeden en zo kon er per post informatie naar deze gezinnen worden toegestuurd. De gezinnen kregen de mogelijkheid om per post te reageren of zij wel of niet wilden deelnemen. Wanneer dit niet gebeurde, zijn er onderzoeksassistenten bij deze gezinnen langs gegaan om te vragen of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Het kwam ook voor dat gezinnen niet thuis waren. Dan werd er een tweede en soms zelfs een derde keer langs gegaan. Een gezin werd als 'niet bereikt' beschouwd als er minstens drie keer bij het gezin was langs gegaan.

Een deel van de vragenlijsten die voor dit onderzoek gebruikt zijn, zijn zowel door de vader als de moeder voorafgaand aan het huisbezoek ingevuld. Tijdens het huisbezoek werd het tweede, wat meer vertrouwelijke, deel van de vragenlijst door de moeder ingevuld. De vragenlijsten waren zowel in het Nederlands als in het Turks beschikbaar. De ouders mochten zelf kiezen welke hun voorkeur had.

Meetinstrumenten

Emotionele warmte van de ouders is gemeten door gebruik te maken van de Egna Minnen Beträffande Uppfostran (EMBU) (Castro, De Pablo, Gómez, Arrindell, & Toro, 1997). Dit is een vragenlijst die werd ingevuld door zowel moeder als vader om een oordeel te geven over hun eigen opvoedgedragingen. Emotionele warmte werd onderzocht met behulp van acht vragen op een 4-puntsschaal van (1) 'nee, nooit' tot (4) 'ja, bijna altijd'. Een voorbeeld van een item is 'Uw kind kan bij u terecht voor troost, hulp en begrip

wanneer hij/zij verdrietig is'. Een betrouwbaarheidsanalyse liet zien dat de items van deze schaal behoorlijk intern consistent waren. Voor de moeders was er een Cronbach's Alpha van .79 en voor de vaders een Cronbach's Alpha van .89. Uit de factoranalyse bleek dat alle vragen van de schaal ouderlijke warmte hoog laadden op een gezamenlijke factor.

De Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) (Goodman, 1997) is gebruikt voor het meten van pro sociaal gedrag van het kind. De SDQ is een korte gedragsvragenlijst en deze is ingevuld door de moeder. De schaal 'pro sociaal gedrag' bevatte vijf items op een 3-puntsschaal van (1) '*niet waar*' tot (3) '*zeker waar*'. Een voorbeelditem is 'Deelt makkelijk met andere kinderen (bijvoorbeeld speelgoed, snoep, potloden, enzovoort)'. De interne consistentie was matig. De Cronbach's Alpha was .70. Toch gebruiken we de schaal van deze vragenlijst zoals die in de originele SDQ staat. De factoranalyse liet zien dat de vraag 'Biedt vaak vrijwillig hulp aan anderen (ouders, leerkrachten, andere kinderen)' als enige niet hoog laadde op de factor 'pro sociaal gedrag' ($R < .40$). We hebben ervoor gekozen de vragen zoals ze in de originele SDQ staan aan te houden. Bij de interpretatie van de resultaten moet hier wel rekening mee worden gehouden.

Inhibitie van het kind is gemeten met de Child Behavior Questionnaire (CBQ) (Rothbart, Ahadi, Hershey, & Fisher, 2001). Dit is een vragenlijst die gericht is op het onderzoeken van temperament voor kinderen van 3 tot en met 7 jaar. De lijst is uitsluitend door de moeders ingevuld. De schaal 'inhibitie' is gemeten met zes vragen die acht antwoordmogelijkheden bevatten van (1) '*helemaal niet van toepassing*' tot en met (8) '*volledig van toepassing*'. Een voorbeeld van een item is 'Benadert plekken waarvoor hij/zij is gewaarschuwd langzaam en voorzichtig'. De Cronbach's Alpha van de schaal was laag: .46. Daarnaast liet de factoranalyse zien dat twee van de zes vragen uit de schaal inhibitie niet hoog laadden op de factor 'inhibitie'. Het ging hier om de vragen: 'Heeft moeite met stil zitten wanneer het moet (bijvoorbeeld in de bioscoop of bij de kapper)' ($R < .40$) en 'Kan wachten met nieuwe activiteiten als dat gevraagd wordt' ($R < .40$). Ook hier houden we de items uit de originele schaal van de CBQ aan.

Data-analyse

Als eerst werd gestart met het inspecteren van de data. Hierbij werden missende waarden, uitbijters en normaliteit gecontroleerd. Een hiërarchische regressieanalyse is gebruikt om de hoofdvraag 'Hangt emotionele warmte van de ouders samen met pro sociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen? En wordt deze samenhang sterker naarmate kinderen meer inhibitie vertonen?' te toetsen. In de eerste stap werd de samenhang tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag en de samenhang tussen inhibitie en pro sociaal gedrag getoetst. In de tweede stap werd de interactieterm ouderlijke warmte X inhibitie als voorspeller aan de analyse toegevoegd. Om collineariteit te voorkomen moesten beide variabelen van de interactieterm gecentreerd worden. Deze analyse werd apart uitgevoerd voor ouderlijke warmte van de moeder en van de vader.

Resultaten

In dit deel is begonnen met de resultaten van de data-inspectie. Daarna werd in de resultaten van de statistische analyse gerapporteerd welke resultaten gevonden zijn voor de verschillende onderzoeksvragen.

Data-inspectie

De data-inspectie is gestart met het controleren van missende waarden. Deze werden niet gevonden. Vervolgens werd de normaliteit gecontroleerd. De variabelen 'prosociaal gedrag', 'ouderlijke warmte van moeder' en 'ouderlijke warmte van vader' waren niet normaal verdeeld. Voor sociaal gedrag werden twee uitbijters gevonden en voor zowel ouderlijke warmte van de moeder als ouderlijke warmte van de vader werden twee uitbijters gevonden. Deze bevonden zich aan de onderkant van de schaal en hadden een extreem lage score ($Z > -2.58$). Hierdoor viel de scheefheid van de variabelen te laag uit en waren de variabelen sterk naar links verdeeld. Om deze scheefheid te verminderen zijn de uitbijters in de schalen 'ouderlijke warmte van de moeder' en 'ouderlijke warmte van de vader' verhoogd tot de laagste score binnen de range van 22.00 tot 32.00. Voor de variabele 'prosociaal gedrag' zijn de uitbijters verhoogd tot de laagste score binnen de range van 8.00 tot 15.00 (Tabel 1). Toch gold voor deze drie schalen dat de scores zich nog steeds naar de hoge kant ophopen. Wat ook opviel was dat alle uitbijters steeds aan de onderkant lagen. Het zou kunnen zijn dat 'prosociaal gedrag', 'ouderlijke warmte van moeder' en 'ouderlijke warmte van vader' altijd scheef verdeeld zijn. De meeste kinderen zijn dan ook sociaal en de meeste ouders geven warmte aan hun kinderen.

Tot slot zijn de variabelen ouderlijke warmte, inhibitie en sociaal gedrag in een matrix met spreidingsdiagrammen geplaatst, zodat er beoordeeld kon worden of er sprake was van bivariate uitbijters. De scores lagen verdeeld over een diagonale lijn en er waren geen extreem afwijkende scores te zien.

In de dataset zijn diverse aanpassingen gedaan. Dit zou invloed kunnen hebben op de resultaten van de data-analyses. Vooraf hebben we echter de analyses uitgevoerd in de originele dataset. De resultaten van deze analyses gaven geen opvallende verschillen. Een overzicht van de variabelen met hun beschrijvende statistieken is te vinden in Tabel 1. Het gaat hier om de statistieken na aanpassing van de dataset.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van de Variabelen

Variabele	<i>N</i>	Min	Max	<i>Skewness</i> (<i>Z-score</i>)	<i>Kurtosis</i> (<i>Z-score</i>)	<i>M</i>	<i>SD</i>
Warmte van moeder	75	22.00	32.00	-3.79	.72	28.57	2.68
Warmte van vader <i>V</i>	55	22.00	32.00	-3.44	.64	29.11	2.90
Inhibitie kind	75	19.20	40.00	-.69	-1.95	30.00	5.48
Prosociaal gedrag kind	75	8.00	15.00	-3.69	.65	13.03	1.98

Opmerking: Niet alle variabelen zijn gerapporteerd door de moeder. Wanneer een *V* achter de variabele staat, betekent dit dat deze variabele gerapporteerd is door vader.

Statistische analyse

In Tabel 2 zijn de correlaties tussen de variabelen onderling af te lezen. Er was een significante positieve samenhang tussen ouderlijke warmte van de moeder en ouderlijke warmte van de vader. Zowel ouderlijke warmte van vader en moeder en inhibitie hingen niet samen met sociaal gedrag. Dit wil echter niet zeggen dat er geen interactie-effect kan zijn tussen inhibitie en ouderlijke warmte in de voorspelling van sociaal gedrag.

Tabel 2

Correlatietabel Ouderlijke Warmte, Inhibitie en Sociaal Gedrag.

Variabele	Warmte van moeder	Warmte van vader <i>V</i>	Inhibitie kind	Sociaal gedrag
Warmte van moeder	-	-	-	-
Warmte van vader <i>V</i>	.28*	-	-	-
Inhibitie kind	.16	.11	-	-
Sociaal gedrag kind	.04	.14	-.07	-

* $p < .05$.

Opmerking: Niet alle variabelen zijn gerapporteerd door de moeder. Wanneer een *V* achter de variabele staat, betekent dit dat deze variabele gerapporteerd is door vader.

Een hiërarchische regressieanalyse is uitgevoerd om te toetsen of inhibitie een modererende rol speelde in de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag. Bij de eerste stap van deze analyse werden de hoofdeffecten van ouderlijke warmte en van inhibitie op prosociaal gedrag van het kind getoetst. In de tweede stap werd het interactie-effect tussen ouderlijke warmte en inhibitie op prosociaal gedrag van het kind getoetst. Zoals verwacht werd op basis van de resultaten uit de correlatietabel was er geen samenhang tussen ouderlijke warmte van de moeder en prosociaal gedrag van het kind. Daarnaast werd er ook geen samenhang gevonden tussen inhibitie en prosociaal gedrag. Warmte van de moeder en inhibitie verklaarden samen slechts 1.8 % van de variantie in prosociaal gedrag (Tabel 3). Tevens werd er geen interactie-effect gevonden tussen ouderlijke warmte van moeder en inhibitie van het kind. De interactieterm voegde 3.6 % verklaarde variantie toe (Tabel 3).

Ook ouderlijke warmte van vader en inhibitie van het kind bleken niet samen te hangen met prosociaal gedrag. Ze verklaarden samen maar 2.5 % van de variantie in prosociaal gedrag. Het interactie-effect van ouderlijke warmte van de vader en inhibitie op prosociaal gedrag was tevens niet significant. De interactieterm voegde 3.2 % verklaarde variantie toe (Tabel 3).

Tabel 3

Hiërarchische Regressieanalyse: het Interactie-effect van Ouderlijke Warmte van Moeder en Vader en Inhibitie op Prosociaal Gedrag

Voorspeller	Moeder		Vader	
	ΔR^2	β	ΔR^2	β
Stap 1	.02		.03	
Ouderlijke warmte		.10		.15
Inhibitie kind		-.11		-.08
Stap 2	.04		.03	
Ouderlijke warmte x inhibitie kind		-.19		.19

Discussie

Deze studie heeft onderzocht of emotionele warmte van de ouders samenhangt met prosociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen. Daarnaast is er bekeken of deze samenhang sterker wordt naarmate kinderen meer inhibitie vertonen en of er verschillen zijn in ouderlijke warmte van vader en moeder. Dit is nog niet eerder onderzocht bij niet-westerse immigranten. Ouderlijke warmte en inhibitie hangen niet samen met prosociaal gedrag. De modererende rol van inhibitie in de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag is ook niet gevonden. De resultaten waren hetzelfde voor de ouderlijke warmte van moeders en vaders.

Ouderlijke warmte en prosociaal gedrag

Voor zowel vaders als moeders hangt ouderlijke warmte niet significant samen met prosociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen. Dit is in tegenstelling tot onze verwachting dat kinderen die meer ouderlijke warmte ontvangen meer prosociaal gedrag vertonen (Booth, Rose-Krasnor, McKinnon, & Rubin, 1994; Eisenberg, 1983; Hart et al., 1992; Janssens & Dekovic, 1997; Zhou et al., 2002). Het zou kunnen zijn dat andere factoren dan ouderlijke warmte samenhangen met de ontwikkeling van prosociaal gedrag bij Turks-Nederlandse kinderen. Dit komt overeen met de resultaten van het onderzoek van Yagmurlu en Sanson (2009). Daarin werd ook geen significante samenhang gevonden tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag bij Turkse immigranten. Voor deze gezinnen werd een significante samenhang gevonden tussen het eisen van gehoorzaamheid door de ouders en prosociaal gedrag van de kinderen. Ouderlijke controle heeft dus niet per se een negatieve impact op de ontwikkeling van Turkse kinderen. Het zou kunnen zijn dat het eisen van gehoorzaamheid zonder verdere uitleg meer als normaal wordt beschouwd dan in een westerse cultuur. Dezelfde opvoedingsaspecten lijken een verschillende betekenis en effect te hebben in verschillende culturen (Ogbu, 1981). Om te kunnen zeggen of andere opvoedingsaspecten een rol spelen in de ontwikkeling van prosociaal gedrag bij Turks-Nederlandse kinderen dan bij Nederlandse kinderen, is vervolgonderzoek met een vergelijkingsgroep van Nederlandse gezinnen noodzakelijk.

Het zou echter ook mogelijk kunnen zijn dat warmte van ouders van Turks-Nederlandse gezinnen wel samenhangt met prosociaal gedrag van hun kinderen, maar dat wij die samenhang niet gevonden hebben in verband met een te kleine steekproef. Toch zijn er wel onderzoeken die steekproeven hadden met ongeveer een gelijke grootte als onze steekproefomvang en die wel een significante samenhang vonden tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag (Booth et al., 1994; Eisenberg, 1983; Hart et al., 1992; Janssens et al., 1997; Zhou et al., 2002). Hierbij werden naast vragenlijsten ook gebruik gemaakt van experimenten en observaties. Dit zijn meer nauwkeurige meetinstrumenten, waardoor een kleinere steekproef een minder groot bezwaar is. Aangezien in dit onderzoek alleen gebruik is gemaakt van vragenlijsten zou het beter geweest zijn als de steekproefomvang van ons onderzoek groter was geweest.

Inhibitie en prosociaal gedrag

Er is geen significante samenhang gevonden tussen inhibitie en prosociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen. Dit werd op basis van voorgaand onderzoek wel verwacht (Aksan & Kochanska, 2004; Howes & Phillipsen, 1998; Kochanska, 1992). Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen liggen in het verschil in methodologie tussen dit en andere onderzoeken. In andere onderzoeken werd voor het meten van inhibitie gebruik gemaakt van laboratoriumobservaties (Aksan et al., 2004; Kochanska, 1992) of vragenlijsten die werden ingevuld door de leerkracht van het kind (Howes et al., 1998). In ons onderzoek is uitsluitend gebruik gemaakt van vragenlijsten ingevuld door moeders. Het zou kunnen zijn dat zij bepaalde gedragingen van hun kind niet of anders zien. In een observatie wordt een speciale setting gecreëerd, waardoor het eventuele geremde gedrag van een kind goed naar voren kan komen. Hier kunnen de verschillen in onderzoeksresultaten vandaan komen. Of misschien zijn kinderen met een leeftijd van 6 jaar op een andere manier geremd dan jongere kinderen. Jonge geremde kinderen in de leeftijd van 4 maanden tot en met 31 maanden zoeken minder toenadering en zijn en blijven waakzaam bij blootstelling aan een nieuw object. Hierbij zoeken zij vaak de nabijheid van een ouder op (Garcia-Coll et al., 1984; Kagan & Snidman, 1991). Bij wat oudere kinderen kan het zijn dat ouders minder door hebben dat hun kind meer geremd is,

omdat zij minder tijd met hen doorbrengen. Daarnaast kan het kind niet altijd meer de nabijheid van een ouder opzoeken en trekt zich op een andere manier terug. Wanneer ouders vragen invullen die gaan over geremd gedrag van hun kind, zullen zij dit minder goed kunnen beoordelen. Leerkrachten kunnen dit misschien beter rapporteren, omdat zij de kinderen in diverse situaties zien. Een nog nauwkeuriger meting is het gebruiken van observaties. Op basis daarvan kan een objectieve score voor inhibitie van het kind toegekend worden.

Inhibitie als moderator tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag

Onze verwachting was dat inhibitie een modererende rol zou spelen in de samenhang tussen ouderlijke warmte en prosociaal gedrag (Kochanska, 1997; 2007). Ook deze hypothese kan niet worden bevestigd. Dit zou te wijten kunnen zijn aan de leeftijd van de kinderen van onze onderzoeksgroep. De modererende rol van inhibitie in de samenhang tussen ouderlijke warmte en gewetensontwikkeling van het kind werd alleen gevonden bij kinderen met een leeftijd van 4 jaar (Kochanska, 1997). Dit was niet het geval voor kinderen met een leeftijd van 2 en 5 jaar. Ook de modererende rol van angstig gedrag in de samenhang tussen een positieve ouder-kindrelatie en prosociaal gedrag werd uitsluitend gevonden bij kinderen van ongeveer 2 jaar oud (Kochanska, 2007). De modererende rol van inhibitie heeft mogelijk alleen heel vroeg in de ontwikkeling een belangrijk effect op prosociaal gedrag. Wanneer kinderen ouder worden zou inhibitie plaats maken voor complexere interacties in socialisatie (Kochanska, 1997). Doordat kinderen meer contact hebben met anderen, hebben anderen wellicht een grotere invloed op de samenhang tussen opvoeding en prosociaal gedrag. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat inhibitie bij onze onderzoeksgroep geen significante rol meer speelt in de ontwikkeling van prosociaal gedrag.

Een andere verklaring voor het feit dat inhibitie geen modererende rol speelt in de samenhang tussen ouderlijke warmte en inhibitie kan ook liggen in de methodologie van ons onderzoek. Bij eerdere onderzoeken is gebruik gemaakt van een combinatie van methodes of informanten, maar dat was helaas hier niet mogelijk. Uitsluitend ouders hebben vragenlijsten ingevuld. Het is altijd de vraag of ouders zowel het gedrag van hun kind als hun eigen gedrag objectief kunnen beoordelen. Een beperking van de gebruikte vragenlijsten was ook dat niet alle vragen van de SDQ en de CBQ een hoge factorlading hadden op dezelfde factor. Daarnaast zouden observaties ingezet kunnen worden om de metingen objectiever te laten worden.

Onderzoeksbependingen en aanbevelingen

Dit onderzoek heeft een aantal tekortkomingen. De grootste tekortkoming is de methodiek. Er is uitsluitend gebruik gemaakt van vragenlijsten die zijn ingevuld door de ouders, waardoor een subjectief beeld kan zijn ontstaan. Het zou beter zijn geweest wanneer ook andere informanten de vragenlijsten hadden ingevuld, bijvoorbeeld leerkrachten. Ook observaties kunnen een meer objectief beeld verschaffen. In onderzoek naar prosociaal gedrag en inhibitie is daar al veel gebruik van gemaakt (Kochanska, 1992; 1997; Van der Mark et al., 2002, Zhou et al., 2002). Een andere aanbeveling voor toekomstig onderzoek is om gebruik te maken van een vergelijkingsgroep met Nederlandse gezinnen. Door een vergelijking te maken, kan onderzocht worden of de gevonden resultaten anders zijn dan bij Nederlandse gezinnen. Hierdoor kan meer gezegd worden over de rol van cultuur in de samenhang tussen ouderlijke warmte, inhibitie en prosociaal gedrag. Daarnaast zou het goed zijn om meerdere opvoedingsaspecten mee te nemen bij

onderzoek naar ontwikkeling van pro sociaal gedrag. Zo kan worden getoetst welke opvoedingsaspecten mogelijk wel een rol spelen in de ontwikkeling van pro sociaal gedrag bij Turks-Nederlandse gezinnen.

Ondanks de genoemde beperkingen levert dit onderzoek wel resultaten op die van belang kunnen zijn voor toekomstig onderzoek. Zo laat het zien dat er geen samenhang is tussen ouderlijke warmte en pro sociaal gedrag van Turks-Nederlandse kinderen. Ouderlijke warmte zou mogelijk een minder belangrijke rol spelen in het voorspellen van pro sociaal gedrag van kinderen van Turkse immigranten. Er is immers al een ander onderzoek dat ook aan heeft getoond dat bij deze groep andere opvoedingsaspecten een grotere rol spelen in de ontwikkeling van pro sociaal gedrag. Meer onderzoek is nodig om dit te kunnen bevestigen.

Literatuurlijst

- Aksan, N., & Kochanska, G. (2004). Links between systems of inhibition from infancy to preschool years. *Child Development, 75*(5), 1477-1490.
- Arends-Tóth, J., & Van de Vijver, F. J. R. (2003). Multiculturalism and acculturation: Views of Dutch and Turkish-Dutch. *European Journal of Social Psychology, 33*(2), 249-266.
- Asendorpf, J. B. (1991). Development of inhibited children's coping with unfamiliarity. *Child Development, 62*(6), 1460-1474.
- Attili, G., Vermigli, P., & Roazzi, A. (2010). Children's social competence, peer status and the quality of mother-child and father-child relationships. *European Psychologist, 15* (1), 23-33.
- Bhavnagri, N. P., & Parke, R. D. (1991). Parents and direct facilitators of children-peer relationships: Effects of age of child and sex of parent. *Journal of Social and Personal Relationships, 8*(3), 423-440.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence, 11*(1), 56-95
- Belsky, J., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2007). For better and for worse: differential susceptibility to environmental influences. *Current Directions in Psychological Science, 16*(6), 300-304.
- Booth, C. L., Rose-Krasnor, L., McKinnon, J., & Rubin, K. H. (1994). Predicting social adjustment in middle childhood: The role of preschool attachment security and maternal style. *Social Development, 3*, 189-204.
- Bornstein, M. H. (1994). Cross-cultural perspectives on parenting. In G. d'Ydewalle, P. Eelen, & P. Bertelson (Eds.), *International perspectives on psychological science. The state of the art* (pp. 359-371). East Sussex, England: Erlbaum.
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P. (1998). The ecology of developmental processes. In W. Damon (Series Ed.), & R. M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (5th ed., Vol. 1, pp. 993-1028). New York: Wiley.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A. & Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science, 11*(4), 302-306.
- Castro, J., De Pablo, J., Gómez, J., Arrindell, W. A., & Toro, J. (1997). Assessing rearing behavior from the perspective of the parents: a new form of the EMBU. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology, 32*(4), 230-235.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H. (1997). Authoritative en authoritarian parenting practices and social and school adjustment in Chinese Children. *International Journal of Behavioral Development, 21*(4), 855-873.
- Crick, N. R. (1996). The role of overt aggression, relational aggression, and prosocial behavior in the prediction of children's future social adjustment. *Child Development, 67*(5), 2317-2327.
- Daglar, M., Melhuish, E., & Barnes, J. (2011). Parenting and preschool child behaviour among Turkish immigrant, migrant and non-migrant families. *European Journal of Developmental Psychology, 8*(3), 261-279.

- Deater-Deckard, K., & O'Connor, T. G. (2000). Parent-child mutuality in early childhood: Two behavioral genetic studies. *Developmental Psychology, 36*(5), 561-570.
- Dekovic, M., & Janssens, M.A.M. (1992). Parent's child-rearing style and child's sociometric status. *Developmental Psychology, 28*(5), 925-932.
- Denham, S. A., & Holt, R. W. (1993). Preschoolers' likeability as cause or consequence of their social behavior. *Developmental Psychology, 29*, 271-275.
- Early, D. M., Rimm-Kaufman, S. E., Cox, M. J., Saluja, G., Pianta, R. C., Bradley, R. H., & Payne, C. C. (2002). Maternal sensitivity and child wariness in the transition to kindergarten. *Parenting: Science and Practice, 23*(4), 355-377.
- Eisenberg, N., Fabes, R., Murphy, B., Karbon, M., Smith, M., & Maszk, P. (1996). The relations of children's dispositional empathy-related responding to their emotionality, regulation, and social functioning. *Developmental Psychology, 32*(2), 195-209.
- Eisenberg, N., Lerman, R., & Karlsson, R. (1983). Prosocial development: a longitudinal study. *Developmental Psychology, 19*(6), 846-855.
- Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin, 101*(1), 91-119.
- Garcia-Coll, C., Kagan, J., & Reznick, J. (1984). Behavioral inhibition in young children. *Child Development, 55*(3), 505-529.
- Gallagher, K. C. (2002). Does child temperament moderate the influence of parenting on adjustment? *Developmental Review, 22*(4), 623-643.
- Goldsmith, H. H., Buss, A. H., Plomin, R., Rothbart, M. K., Thomas, A., Chess, S., et al. (1987). Roundtable: What is temperament? Four approaches. *Child Development, 58*(2), 505-529.
- Goodman, R. (1997). The strengths and difficulties questionnaire: a research note. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38*(5), 581-586.
- Güngör, D., & Bornstein, M. H. (2008). Gender, development, values, adaptation, and discrimination in acculturating adolescents: The case of Turk heritage youth born and living in Belgium. *Sex Roles, 60*(7), 537-548.
- Harrist, A. W., & Waugh, R. M. (2002). Dyadic synchrony: Its structure and function in children's development. *Developmental Review, 22*(4), 555-592.
- Hart, C. H., DeWolf, D. M., Wozniak, P., & Burts, D. C. (1992). Maternal and paternal disciplinary styles: Relations with preschoolers' playground behavioral orientations and peer status. *Child Development, 63*(4), 879-892.
- Hastings, P. D., Rubin, K. H., & DeRose, L. (2005). Links among gender, inhibition, and parental socialization in the development of prosocial behavior. *Merrill-Palmer Quarterly, 51*(4), 467-493.
- Howes, C., & Phillipsen, L. (1998). Continuity in children's relations with peers. *Social Development, 7*(3), 340-349.
- Ispa, J. M., Fine, M. A., Halgunseth, L. C., Harper, S., Robinson, J., Boyce, L., et al. (2004). Maternal intrusiveness, maternal warmth, and mother-toddler relationship outcomes: Variations across low-income ethnic and acculturation groups. *Child Development, 75*(6), 1613-1631.

- Janssens, J. M. A. M., Dekovic, M. (1997). Child rearing, prosocial moral reasoning, and prosocial behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 20(3), 509-527.
- Janssens, J. M. A. M., & Gerris, J. R. M. (1990). Ouderlijke opvoedingsgedragingen, empathie en prosociale ontwikkeling van het kind. *Pedagogische Studien*, 67, 403-416.
- Kagan, J., & Snidman, N. (1991). Temperamental factors in human development. *American Psychologist*, 46(8), 856-862.
- Kerr, M., Lambert, W. W., Stattin, H., Klackenberg-Larsson, I. (1994). Stability of inhibition in the Swedish longitudinal sample. *Child Development*, 65(1), 138-146.
- Kestenbaum, R., Farber, E. A., & Sroufe, L. A. (1989). Individual differences in empathy among preschoolers: Relation to attachment history. In N. Eisenberg (Ed.), *New directions for child development: No 44. Empathy and related emotional responses* (pp. 51-64). San Francisco: Jossey-Bass.
- Kienbaum, J., Volland, C., & Ulich, D. (2001). Sympathy in the context of mother-child and teacher-child relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 25(4), 302-309.
- Kochanska, G. (1993). Toward a synthesis of parental socialization and child temperament in early development of conscience. *Child Development*, 64(2), 325-347.
- Kochanska, G. (1997). Multiple pathways to conscience for children with different temperaments: From toddlerhood to age 5. *Developmental Psychology*, 33(2), 228-240.
- Kochanska, G., & Radke-Yarrow, M. (1992). Inhibition in toddlerhood and the dynamics of the child's interaction with an unfamiliar peer at age five. *Child Development*, 63(2), 325-335.
- Krevans, J., & Gibbs, J. C. (1996). Parents' use of inductive discipline: Relations to children's empathy and prosocial behavior. *Child Development*, 67(6), 3263-3277.
- Mehrabian, A., Young, A. L., & Sato, S. (1988). Emotional empathy and associated individual differences. *Current Psychology: Research & Reviews*, 7(3), 221-240.
- Nelson, D. A., Nelson, L. J., Hart, C. H., Yang, C., & Jin, S. (2006). Parenting and peer-group behavior in cultural context. In X. Chen, D. French, B. Schneider, *Peer relationships in cultural context*. (pp. 213-246). New York: Cambridge University Press.
- Ogbu, J. U. (1981). Origins of human competence: A cultural-ecological perspective. *Child Development*, 52(2), 413-429.
- Radke-Yarrow, M., Zahn-Waxler, C., & Chapman, M. (1983). Children's prosocial dispositions and behavior. In E. M. Hetherington (Ed.), P. H. Mussen (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (pp. 469-545). New York: Wiley.
- Rubin, K. H., Hastings, P. D., Stewart, S. L., Henderson, H. A., & Chen, X. (1997). The consistency and concomitants of inhibition: Some of the children, all of the time. *Child Development*, 68(3), 467-483.
- Roopnarine, J. L., & Adams, G. R. (1987). The interactional teaching patterns of mothers and fathers with their popular, moderately popular, or unpopular children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 15(1), 125-136.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., Hershey, K. L., & Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: the children's behavior questionnaire. *Child Development*, 72(5), 1394-1408.

- Rudy, D., & Grusec, J. E. (2001). Correlates of authoritarian parenting in individualist and collectivist cultures and implications for understanding the transmission of values. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 32*(2), 202-212.
- Stanhope, L., Bell, R. Q., & Parker-Cohen, N. Y. (1987). Temperament and helping behavior in preschool children. *Developmental Psychology, 23*(3), 347-353.
- Staub, E. (1979). *Positive social behavior and morality: Socialization and development* (Vol. 2). New York: Academic Press.
- Tamis-LeMonda, C. S., Way, N., Hughes, D., Yoshikawa, H., Kalman, R. K., & Niwa, E. Y. (2007). Parents' goals for children: The dynamic coexistence of individualism and collectivism in cultures and individuals. *Social Development, 17*(1), 183-209.
- Van der Mark, I. L., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2002). Development of empathy in girls during the second year of life: associations with parenting, attachment, and temperament. *Social Development, 11*(4), 451-468.
- Wentzel, K. R., & Erdley, C. A. (1993). Strategies for making friends: relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *Developmental Psychology, 29*(5), 819-826.
- Yagmurlu, B. & Sanson, A. (2009). Acculturation and parenting among Turkish mothers in Australia. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 40*(3), 361-380.
- Yagmurlu, B. & Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behavior in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology, 61*(2), 77-88.
- Youngblade, L. M., & Mulvihill, B. A. (1998). Individual differences in homeless preschoolers' social behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology, 19*(4), 593-614.
- Zhou, Q., Eisenberg, N., Losoya, S. H., Fabes, R. A., Reiser, M., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Cumberland, A. J. & Shepard, S. A. (2002). The relations of parental warmth and positive expressiveness to children's empathy-related responding and social functioning: a longitudinal study. *Child Development, 73*(3), 893-915.